

Nr 50.

Ankom till riksdagens kansli den 18 mars 1927 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om beredande av möjlighet att förlägga repetitionsskolas båda årskurser till ett och samma läsår.

(2:a avd.)

Uti två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren, nr 27, av herr *S. H. Kvarnzelius* och den andra inom andra kammaren, nr 41, av herr *I. Englund*, vilka motioner hänvisats till statsutskottet för förberedande behandling, har hemställts, att riksdagen ville besluta hos Kungl. Maj:t hemställa om sådan ändring i gällande bestämmelser rörande förläggningen av fortsättningsskolans lärotid, att i sådan repetitionsskola, som avses i § 56 fortsättningsskolestadgan, skolans båda årskurser må kunna förläggas till det läsår, som följer omedelbart efter barnens avgång från den egentliga folkskolan.

Till stöd för sin framställning hava motionärerna andragit följande.

»Enligt § 56 fortsättningsskolestadgan skall för sådana minderåriga, som avgått från egentlig folkskola utan att hava erhållit fullständigt avgångsbetyg enligt § 47 folkskolestadgan, anordnas fortsatt undervisning i syfte att befästa och fullständiga folkskolans lärokurs. Undervisningen ifråga kan anordnas antingen i form av särskild repetitionsskola eller, där barnantalet är synnerligen ringa, i form av gemensam undervisning med den egentliga folkskolans lärjungar. Enligt § 57 samma stadga skall vid den fortsatta undervisningen bestämmelserna i kap. I—V lända till efterrättelse, *i den mån förhållandena sådant medgiva.*

Av nämnda uttryck samt av de i övrigt kortfattade bestämmelserna i kap. VI synes framgå, att en viss rörelsefrihet vore tillförsäkrad skoldistrikten, vad anordningen av den fortsatta undervisningen för här ifrågavarande ungdom beträffar. Skolöverstyrelsen har emellertid ej velat godtaga en sådan tolkning av § 6 fortsättningsskolestadgan, varigenom repetitionsskola för här ifrågavarande barn anordnades på sådant sätt, att de föreskrivna kurserna förlades till ett och samma läsår. Som exempel härå må anföras, att då Falu stads folkskolestyrelse under år 1926 gick att ordna repetitionsskolefrågan, trodde den sig kunna föreslå en sådan anordning av repetitionsskolan, att första årskursen förlades till höstterminen samma kalenderår, som eleverna meddelats avgång från folkskolan, samt andra årskursen till följande vårtermin. De båda kurserna skulle sålunda fördelas på två skilda kalenderår

men samtidigt inrymmas inom ramen av ett och samma läsår, vilken anordning enligt folkskolestyrelsens övertygelse kunde ske utan något som helst intrång på vare sig kurser eller timal.

Som stöd för anordningen ifråga återopade folkskolestyrelsen § 6 av fortsättningsskolestadgan, där det heter, att en årskurs kan förläggas i sin helhet till ett och samma kalenderår eller fördelas på två på varandra följande. Kungl. skolöverstyrelsen ville emellertid icke godtaga denna tolkning av § 6, utan begärde sådan utformning av folkskolestyrelsens förslag, att möjligheten av de båda årskursernas förläggning till ett och samma läsår uteslötes. De av nämnda folkskolestyrelse för repetitionsskolan föreslagna 360 timmarna skulle sålunda, enligt skolöverstyrelsens fordran, fördelas över två läsår.

En sådan anordning av repetitionsskolan synes likväl vara från flera synpunkter ej ändamålsenlig. För en repetitionsskola med de båda årskurserna förlagda till ett och samma läsår kan anföras åtskilliga skäl, vilkas tillhöriga beaktande torde böra föranleda ändringar i gällande bestämmelser. Det bör sålunda bemärkas, att repetitionsskolans elever i allmänhet sakna förmåga att tillägna sig ett större mått av vetande utöver det, som redan under folkskoletiden kunnat bibringas dem. De hava i regel efter några års skolgång inom folkskolans normalklasser överflyttats till hjälpskolan, där de meddelats en med hänsyn till deras »saknad av erforderlig fattningsgåva» lämpad undervisning. Vid avgången från hjälpskolan äro de i regel 14—15 år gamla, och, därest repetitionsskolan skulle utsträckas över två läsår, skulle de bliva 16—17 år gamla, innan skolplikten upphörde.

I regel äro repetitionsskolans elever utgångna från fattiga hem, för vilka den arbetsförtjänst, som de vuxna barnen kunna erhålla, ej sällan är av stor betydelse. Repetitionsskolans utsträckning över två läsår försvårar de ungas inträde i förvärvsarbetet, utan att samtidigt kunna skänka dem den teoretiska utbildning, som normalt begåvade barn inom fortsättningsskolan kunna vinna, men vilken utbildning nu ifrågavarande barn redan vid sin avgång från folkskolan enligt § 48 förklarats oförmögna att inhämta.

Vare sig nu ifrågavarande barns fortsatta undervisning sker inom särskild repetitionsskola eller i form av gemensam undervisning med folkskolans lärjungar, böra de båda årskurserna utan någon som helst förlust från undervisningens synpunkt kunna förläggas till ett och samma läsår. En sådan anordning skulle utan tvivel just ur undervisningssynpunkt vara den allra fördelaktigaste. Genom att ett sådant sammanförande av årskurserna ägde rum, skulle även mycket vara vunnet för elevernas tidigare inträde i det praktiska livet med dess möjlighet till självförsörjning. Den invändningen, att det även beträffande här ifrågakommande barn bör gälla, att de genom fortsättningsskolepliktens utsträckande över två läsår i likhet med andra barn böra stå under fortsatt lärareinflytande, borde icke tillmätas avgörande betydelse. Det vill tvärtom synas vara även ur uppfostringssynpunkt värdefullast, att dessa under den egentliga folkskolan i hjälpklasser undervisade

barn i så omedelbart sammanhang som möjligt få tillfälle att genomgå repetitionsskolan. Att denna anordnas så, att första årskursen infaller på höstterminen och den andra årskursen under det följande årets vårtermin, ger åt en så organiserad repetitionsskola en koncentration, som otvivelaktigt också för eleverna skulle vara till uteslutande fördel. Att det för skoldistriktet vore till fördel att kunna organisera repetitionsskolan på här berört sätt synes också vara uppenbart.»

Rörande motionerna har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat yttrande från skolöverstyrelsen, vilket yttrande som bilaga fogats vid detta utlåtande.

Motionärens förslag innebär, att i samtliga de fall, där undervisningen är anordnad i enlighet med § 56 i gällande stadgar för fortsättningsskolan, skolans båda årskurser må kunna förläggas till det läsår, som följer omedelbart efter barnens avgång från den egentliga folkskolan. Skolöverstyrelsen förordar för sin del, att kursen för lärjungarna i repetitionsskolan begränsas till ett läsår i de skoldistrikt, där ettårig fortsättningsskolkurs införts för lärjungarna i den egentliga fortsättningsskolan, och framhåller att överstyrelsen redan till Kungl. Maj:t ingivit förslag om författningsändring i enlighet härmed. Däremot förklarar sig överstyrelsen, på anförda skäl, hysa betänkligheter mot att i skoldistrikt, där tvåårig fortsättningsskolplikt åligger lärjungar, som med godkänt betyg enligt § 47 folkskolestadgan lämnat folkskolan, medgiva fortsättningsskolkursens sammanförande till ett läsår för lärjungar, som avgått från folkskolan enligt § 48 folkskolestadgan.

*Utskottets
yttrande.*

Väga skäl hava enligt utskottets mening av motionärerna anförts för ett frångående av den i samband med 1918 års fortsättningsskolreform fastslagna principen om lärotidens fördelning på två år, i vad gäller den i motionen avsedda fortsättningsskolundervisningen, och det synes utskottet, att det i många fall — särskilt beträffande städer och stadsliknande samhällen — kan befinnas lämpligt och billigt att tillmötesgå krav från kommunernas sida på ifrågavarande undervisnings förläggande till ett läsår. Frågan härom synes emellertid utskottet böra göras till föremål för utredning från Kungl. Maj:ts sida.

Utskottet får därför hemställa,

att riksdagen med anledning av herr Kvarnzelius och herr Englunds ovanberörda motioner (I: 27 och II: 41) må i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte verkställa utredning om sådan ändring i gällande bestämmelser rörande förläggningen av fortsättningsskolans lärotid, att i sådan repetitionsskola, som

avses i § 56 fortsättningsskolestadgan, skolans båda årskurser må kunna förläggas till det läsår, som följer omedelbart efter barnens avgång från den egentliga folkskolan.

Stockholm den 18 mars 1927.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Närvarande: se under utlåtandet nr 42.

Reservation

av herr *K. A. W. Björck*.

Bilaga.

Till riksdagens statsutskott.

Genom nådigt beslut den 4 februari 1927 har Kungl. Maj:t anbefallt skolöverstyrelsen att till utskottet avgiva begärt yttrande bland annat rörande av herr S. H. Kvarnzelius i första kammaren samt herr Ivar Englund i andra kammaren väckta och till utskottet hänvisade motioner, respektive nr 27 och 41, angående beredande av möjlighet att förlägga repetitions-skolas båda årskurser till ett och samma läsår.

Skolöverstyrelsen får i anledning härav anföra följande.

Enligt av 1918 års lagtima riksdag fastställda huvudsakliga grunder och bestämmelser beträffande fortsättningsskolor skall lärjunge i ersättnings-skola (repetitionsskola eller mindre fortsättningsskola) vara underkastad skolplikt enligt samma grunder, som gälla för lärjunge i egentlig fortsättnings-skola, d. v. s. kursen skall omfatta sammanlagt minst 360 undervisningstimmor, förlagda utom folkskolans ordinarie undervisningstid och fördelas

på minst två, i särskilda undantagsfall och efter vederbörlig prövning högst tre år. (Riksdagens skrivelse nr 248, sid. 22 och 78).

Med bifall till Kungl. Maj:ts proposition, nr 73, beslutade 1925 års riksdag sådan ändring i ovan anförda för sättningskolan gällande huvudsakliga grunder och bestämmelser, att i skoldistrikt, som vid heltidsläsande folkskola eller mindre folkskola anordnat obligatorisk sjunde årsklass, fortsättningskolkursen kan efter medgivande i varje särskilt fall omfatta allenast en årskurs. Sådant medgivande kan dock enligt Kungl. Maj:ts nådiga kungörelse den 20 juli 1925, nr 352, avse endast lärjungar, som lämnat folkskolans sjunde årsklass med godkänt avgångsbetyg enligt § 47 folkskolestadgan.

Det torde av det anförda framgå, att för lärjungar, som avgått från folkskolan utan att erhålla fullständigt betyg enligt § 47 folkskolestadgan, gäller samma fortsättningskolplikt, som för de lärjungar, vilka med betyg enligt § 47 lämnat folkskola med sex årsklasser. Även repetitionsskolans kurs måste således enligt gällande bestämmelser fördelas på minst två år. På grund härav har Överstyrelsen funnit sig förhindrad att godkänna förslag till fortsättningskolreglemente, enligt vilket fortsättningskolekursen skulle för repetitionsskola eller för tvåårig sättningskola sammanföras till ett läsår. Vad återigen beträffar t. ex. valet av undervisningsämnen och lärokursernas omfattning, så kunna enligt föreskrifterna i § 57 sättningskolstadgan för repetitionsskolans räkning godkännas avvikelser från bestämmelserna i kap. I—IV i stadgan, enär förhållandena icke medgiva, att i repetitionsskolan samma lärokurser inhämtas som i den egentliga sättningskolan.

Endast i städer och andra större samhällen äro i folkskolan inrättade s. k. hjälpklasser för svagt begåvade lärjungar, vilka vid avgång från skolan i regel erhålla betyg enligt § 48 i folkskolestadgan. År 1925 funnos hjälpklasser i 50 å 60 av rikets 2,447 skoldistrikt. I allmänhet undervisas lärjungarna således tillsammans i de vanliga folkskoleklasserna och avgå därifrån antingen med godkänt avgångsbetyg enligt § 47 folkskolestadgan eller och med tillämpning av § 48 efter särskilt medgivande av skolrådet utan att erhålla sådant fullständigt avgångsbetyg. Då i folkskolestadgan ej finnes föreskrift om att avgång från skolan enligt § 48 skall ske endast vid läsårets slut, medgives ofta sådan avgång redan under loppet av höstterminen eller vid denna termins slut det kalenderår, lärjungen fyller 14 år. Med ettårig kurs i repetitionsskolan skulle sådan lärjunge kunna hava fullgjort hela sin fortsättningskolplikt vid den tidpunkt, då hans kamrater i folkskoleklassen vid vårterminens slut avgå med fullständigt betyg för att därefter fullgöra två års sättningskolplikt. Även om inträdet i repetitionsskolan skedde ett läsår senare än här antagits, komme den lärjunge, som avgått från folkskolan utan fullständigt betyg, att hava fullgjort sin fortsättningskolplikt ett år tidigare, än den som från samma klass erhållit fullständigt betyg enligt § 47. Man kan befara, att antalet enligt § 48 från folkskolan avgångna lärjungar skulle komma att ökas inom vissa skoldistrikt, om fortsättningskolplikten kunde av dessa lärjungar fullgöras ett å två år tidigare än av de lärjungar, som från samma folkskoleklass avgå med godkänt betyg enligt § 47 folkskolestadgan. Att dessa farhågor icke äro omotiverade torde framgå därav, att ett och annat skolråd redan nu tillämpar folkskolestadgans § 48 i sådan utsträckning, att mer än en tredjedel av samtliga från folkskolan inom distriktet avgående lärjungar lämna skolan utan full-

ständigt avgångsbetyg och således skola fullgöra sin fortsättningsskolplikt i repetitionsskola.

I skoldistrikt å den egentliga landsbygden anordnas i regel icke särskild repetitionsskola, utan dit hörande lärjungar undervisas lämpligast tillsammans med lärjungarna i fortsättningsskolan. Men då den årliga undervisningstiden i dessa skolor i regel omfattar blott 180 timmar, skulle det bliva förenat med vissa svårigheter att bereda repetitionsskolans lärjungar undervisning 360 timmar, vilket måhända komme att medföra, att de måste i större utsträckning, än som eljest vore önskvärt, erhålla undervisning tillsammans med lärjungarna i folkskolan. Där särskilda repetitionsskolor inrättas, undervisas ofta de lärjungar, som genomgå första årskursen, tillsammans med dem som genomgå den andra. Undervisningen behöver då fortgå endast 180 timmar årligen. Skulle däremot för här avsedda lärjungar hela fortsättningsskolkursen förläggas till ett läsår, måste undervisningstiden utsträckas till minst 360 timmar årligen, vilket medför ökade kostnader.

Som av det anförda torde framgå hyser Överstyrelsen betänkligheter mot att i skoldistrikt, där tvåårig fortsättningsskolplikt åligger lärjungar, som med godkänt betyg enligt § 47 folkskolestadgan lämnat folkskolan, medgiva fortsättningsskolkursens sammanförande till ett läsår för lärjungar, som avgått från folkskolan enligt § 48 folkskolestadgan. Däremot vill Överstyrelsen förorda, att kursen för lärjungarna i repetitionsskolan begränsas till ett läsår i de skoldistrikt, där ettårig fortsättningsskolkurs införts för lärjungarna i den egentliga fortsättningsskolan. I enlighet härmed har också Överstyrelsen den 18 januari 1927 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställt om bland annat sådan ändring av gällande bestämmelser rörande den fortsatta undervisningen, att fortsättningsskolkursen för lärjungar, som vid läsårets slut avgå från sjunde årsklassen i folkskolan, må kunna begränsas till en årskurs icke blott för dem, som erhållit avgångsbetyg enligt § 47 folkskolestadgan, utan även för sådana, som lämnat skolan enligt bestämmelserna i § 48. Den ettåriga fortsättningsskolkursen skulle i vissa fall omfatta minst 180 timmar och i andra minst 360 timmar.

Stockholm den 18 februari 1927.

B. J:SON BERGQVIST.

J. ENGVALL.

Hjalmar Werner.